

PROGRAMMA ZOET OP ZOUT LAUWERSMEERGEBIED

LANDBOUW, KENNISINSTELLINGEN EN OVERHEDEN WILLEN SAMEN WERKEN AAN BEPERKING VERZILTING

STEEDS VAKER VERZILTING IN NOORDELIJKE ZEEKLEIGEBIED

De landbouw in het noordelijk zeeleigebied is mede door de pootgoedteelt van grote economische en maatschappelijke waarde voor deze regio. Steeds vaker krijgt deze sector te maken met de gevolgen van verzilting van het oppervlaktewater en grondwater. Deze toename manifesteert zich vooral bij de akkerbouw vanwege de beperkte zouttolerantie van gewassen.

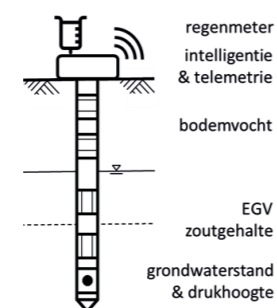
De toename van verzilting kan een gevolg zijn van meerdere factoren. Door klimaatveranderingen stijgt de zeespiegel en kennen zomers langere periode van droogte, zoals in 2018 al het geval was. Ook het doorbreken van de harde dijkgrens tussen het zoet en zoute watersysteem levert een bijdrage aan verzilting en ongetwijfeld zal het huidige waterbeheer door boer en waterschap in sommige situaties ook verzilting in de hand werken.

Het Programma naar een Rijke Waddenzee voerde een verkenning uit naar de verziltingsproblematiek in het noordelijk kustgebied. Dit in opdracht van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen en de waterschappen Noorderzijlvest, Wetterskip Fryslân en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. De verkenning resulteerde in het Plan van Aanpak verzilting Noord-Nederland. Er is in pilots kennis opgedaan en een kaart gemaakt van de verzilting in Noord Nederland. Het Programma Zoet op Zout Lauwersmeergebied ziet mogelijkheden om de kennis verder te ontwikkelen en uit te dragen.

HOE ANTICIPEREN?

Het noordelijke zeeleigebied vraagt om maatregelen die verzilting tegengaan of beperken. Met het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer als katalysator hebben de organisaties; LTO Noord, SPNA, Agrarische Jongeren Fryslân en Groningen, The Potato Valley, Acacia Water en agrariërs rond het Lauwersmeergebied hebben elkaar opgezocht om te komen tot een actieplan. Dit plan genaamd 'Zoet op Zout' wil op bedrijfsschaal maatregelen inzetten, testen en demonstreren. De resultaten vormen een toekomstige aanpak voor de gehele regio. Het wil daarmee perspectief bieden aan de landbouw die meer en meer in een verziltende omgeving moet produceren. Dat doen we door rondom het Lauwersmeer verschillende aanpakken uit te rollen op bedrijfsniveau. Kernlocatie SPNA doet nader onderzoek naar zouttolerantie van gewas en bodem.

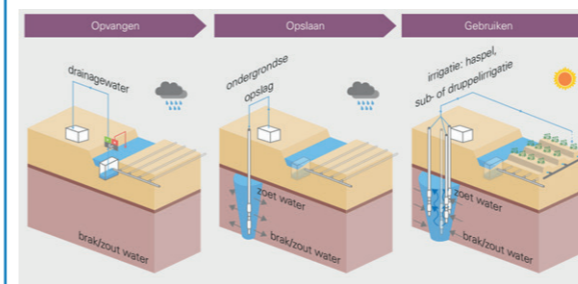
ACTIE 'METEN IS WETEN'

De mate van verzilting is in elke regio anders en kan zelfs op perceelniveau verschillen. De relatie met de kustlijn blijkt minder van invloed dan gedacht, waardoor verzilting tientallen kilometers uit de kustlijn ook voorkomt. Om te kunnen handelen moeten we inzicht hebben in de mate van verzilting. Met de aanpak 'Boeren meten water' gaan we dat inzicht wel krijgen. Boeren en waterschappen brengen via een sensornetwerk verzilting van bodem en watersysteem in beeld. Deze nieuwe techniek meet 24/7 data en brengt dit bijeen in een platform waar boer en waterschap samen mee werken.

MAATREGELEN: ZOETWATERLENS EN MEER

Inzicht maakt duidelijk waar maatregelen genomen moeten worden. Kern daarbij is om het beschikbare regenwater zoveel mogelijk als zoetwaterlens bovenop het zoute grondwater te krijgen en houden. Deze anti-verziltingsdrainage borduurt voort op het de aanpak in project Spaarwater dat de afgelopen jaren heeft gedraaid. De proefopstelling van Spaarwater moet in het koesteren van die zoetwaterlens een belangrijke rol spelen. Dat betekent dat boeren en drainagebedrijven de aanleg van drainage anders zullen moeten gaan doen om de zoetwaterlens zoveel mogelijk in tact te houden en te versterken. Andere bodemaatregelen zorgen voor de conservering van meer regenwater in de bodem zodat er voor het gewas meer zoet water is in droge perioden. Dit kan o.a. door het verhogen van organische stof gehalte en het tegengaan van bodemverdichting.

OPSLAG IN DIEPERE GRONDLAAG

Gebieden waar de zoetwaterlens ontoereikend is kunnen maatregelen nemen voor ondergrondse opslag van zoet water in de diepere grondlagen (bv 20 m diep). Met een drainagesysteem wordt het overtollige zoete regenwater in de diepe ondergrond opgeslagen en weer opgepompt in perioden van tekort. Via bijvoorbeeld druppelirrigatie komt dit bij het gewas. Deze aanpak heeft nog andere positieve bijkomstigheden. Zo neemt de belasting van het watersysteem voor aan- en afvoer van water af. Zo ook de belasting van mineralen en gewasbeschermingsmiddelen.

ONDERZOEK

De voorgestelde maatregelen richten zich op het behoud van de huidige landbouw en teelten. Binnen de bestaande gewassen zullen we op zoek moeten naar rassen die meer zouttolerant zijn. Op een proefveld bij Stichting Proefboerderij Noordelijke Akkerbouw (SPNA) wordt actieve verzilting toegepast om de zouttolerantie van rassen te testen. Met de proeven wordt ook onderzocht hoe zouttolerant de bodem is en waar het omslagpunt is voor structuur- en draagkrachtproblemen.

Hiermee wordt duidelijk tot waar mitigerende maatregelen de huidige landbouw kunnen ondersteunen en het moment aanbreekt adaptieve maatregelen zoals zilte teelten.

WAT VRAGEN WE?

Wij vragen provincies Fryslân en Groningen, samen met de waterschappen Noorderzijlvest en Wetterkip Fryslân om:

- ✓ Het vergroten van kennis en mogelijkheden om verzilting tegen te gaan te stimuleren.
- ✓ Het slechten van wettelijke barrières voor aanleg van maatregelen zoals anti-verziltingsdrainage en ondergrondse opslag.
- ✓ De doorontwikkeling en uitrol van deze nieuwe technieken financieel te ondersteunen, opdat ze zonder overheidsfinanciën door de markt opgepakt kunnen worden.
- ✓ Het financieel ondersteunen van de activiteiten op de proefboerderij SPNA gericht op vergroting van kennis en het benutten daarvan in de ontwikkeling van zouttolerante rassen en structuurbehoud van de kleibodem.

